

... Bal ...

Sankt Peterburg, oktobar 1912.

Hiljadu privilegovanih zvanica sa pažnjom prati ritmičke okrete cara Nikolaja II i carice Aleksandre Fjodorovne po uglancanom mozaik parketu balske dvorane Zimskog dvorca u Sankt Peterburgu. 'Pogledaj Vlad ove ogromne lustere, kao prevrnute pečurke! Koliko hiljada kristala blješti u njima?' šapuće mužu iz prikrajka Natalija Rubajevna uzbuđeno, jer je u ovoj sali Ermitaža po prvi put. 'Da, da, hiljade sigurno... A na pozornici, pogledaj, svira balski orkestar teatra *Мариинский* specijano sastavljen za ovu priliku' izveštava Vladimir Sergejevič i pokazuje na binu sa raskošnim buketima kamelija, okruženu baldahinom od debelih brokatnih draperija.

Lagani valcer *Я помню вальса звук прелестный* odzvanja. Nakon prvih taktova plesa koji je popularan u dvoranama širom Evrope a od skora i u Petrogradu, carskom paru se pridružuju i ostali velikodostojnici. Grofovi i generali sa svojim damama uključuju se u okretnu igru jedan za drugim, sve po rangu i činovima. Na uštirkanim uniformama blješti i zvecka ordenje. Lelujaju svilene lente, lete uštirkani peševi svečanih mundira, šljašte lakirane cipele. Lica ozbiljna, skoro namrgođena, kako i priliči osobama tako visokog ranga, čak i u ovako veseloj prilici. Ako im se u plesu pogled ukrsti sa pretpostavljenim oficirom ili nekim, na dvorskoj lestvici višim činovnikom, glasno šapnu *Bonsoir!* U blagom, valcerskom okretu je prikriiven ali ipak vidljiv blagi naklon.

Otmeno je govoriti francuski. Podređinima uzvraćaju pozdrav sa skoro mrzovoljnim: *добри вечер* (na običnom, skoro prostačkom ruskom). Nekoliko valcera kasnije i sa pregršt čaša punča (a posle i još više gutljaja *водичке*) u sebi, lica će im se opustiti, razveseliti. Počeće manje da misle o tome kako izgledaju i da li im još uvek, šećernom vodicom ukroćeni brci stoje uredno zalepljeni na obrazima, a više o tome šta bi radili tuđim mladim ženama oko sebe.

Supruge u raskošnim toaletama oblikovanim virtuoznim rukama pariskih modiskinja, klize po parketu u tročetvrtinskom taktu za svojim partnerima. Pri svakom plesnom okretu nagingu glavu blago na jednu, pa na drugu stranu: osmatraju koja dama kakav nakit nosi. Svoje dijamantske minduše, brilijantske dijademe, zapanjujuće narukvice i senzacionalne ogrlice, svoj status prikazuju. U vrtlogu valcera mešaju se opojni mirisi najpopularnijih francuskih parfema, proizvedenih u Rusiji: pikantno cvetni *Красная Москва* i cvetno-praškasti *Bouquet de Catherine*. Poletni valceri se smenjuju, pretapaju iz jednog u drugi. *Осенний сон* sledi posle *Отцвели уж давно хризантемы*. Ponekad, na kraju pesme, generali zastanu i uz dubok, pomalo teatralni naklon, razmene partnerke sa susednim plesačima istog ranga. Pri početku sledeće numere njihovo lice krase zagonetni smešak i pogled uperen negde neodređeno, prema orkestru, caru, okolnim igračima... Taj osmeh kao da govori: „Evo, vidite šta ja mogu! Oteo sam pukovnikovu *женичину*.”

Princ Djedov se 1867. kao dvadesetogodišnjak pridružio puku carske Kavaljer-Garde (*Кавалергардский полк*). Petnaest godina kasnije je zauzeo mesto pukovskog ađutanta, a zatim napredovao i postao posilni mladog carevića koji je 1894. seo za carski tron. Djedov je 1902. promovisan u čin general-majora i postavljen je na prestižno mesto komandanta puka carske Kavaljer-Garde.

Vladimir Sergejevič Djedov ne igra. Zbog bola u leđima mu je naporno i da gleda ove na parketu, kamo li da im se pridruži. Natalija Rubajevna to zna, saželjava ga, ali i bira mlade

ađutante i neoženjene oficire sa kojima se nasmejano okreće u ritmu muzike. Vodi strogo računa da se u svakom trenutku sa plesnim partnerom nalazi u vidokrugu svog muža. Kontrola je spontana i suptilna, obostrana. Ipak, kada orkestar krene sa romantičnom *Гори, гори, моя звезда*, ona ljubazno zamoli mladog Nikitu Nikolajeviča Samoljukova sa kojim je upravo igrala, da je isprati do njenog, samo nekoliko koraka udaljenog muža. Pokušaće da ga namoli bar za jedan plesni zagrljaj uz omiljenu melodiju. Nikita Nikolajevič je odskora generalov ađutant, novajlija u stvarima dvora, Garde i petrogradske aristokratije i ona je sigurna da se on neće osećati nelagodno što prekida ples sa njim.

General Djedov, naravno, prihvata Natalijinu molbu. Kako bi odoleo tom maznom pogledu i ogromnom osmehu? Predaje svoju čašu шампаньское mladom pomoćniku i odlazi na parket da sa razdraganom suprugom odgega par nespretnih i krutih krugova. Nikita stoji kao ukopan na mestu gde je predao plesnu partnerku i čeka da se starac posle par trenutaka, sa jedva vidljivim tragom bola na licu, vrati. Neće da se žali, samo svilenom, parfimisanim maramicom obriše sitne tragove znoja sa obrijane glave.

Natalija i Nikita znaju kako je Vladimiru Sergejeviču, ali se svo troje prave da je sve u redu i nastavljaju da osmatraju razigrane parove ispred sebe. Kelner donosi nove čaše ledenog šampanjca, a najbolji orkestar u carevini osvaja dvoranu novim popularnim melodijama sve bržeg ritma.

'Hajdemo do stola sa posluženjem, pre nego što gomila navali!' sugeriše Djedov i okreće se, a žena i ađutant ga prate.

Posle živahne *Дай, милый друг, на счастье руку* dolazi brza i okretna pesma *Ухарь-купец*. Bezmalobilo hiljadu razdraganih zvanica, uključujući cara i carica negde u sredini gomile, pevaju naglas poznate, omiljene pesme i poskakuju u plesnoj dvorani.

U susednoj sali izložena su posluženja. Pored dugog stola zastrtog blještavim damastnim čaršavom stoji oniži, suvonjav sveštenik. Upada u oči njegova nedovoljno čista i sasvim neopeglana, kao ugalj crna samotnjačka mantija. Ne obraća pažnju na muziku i veselje i ignoriše pomoć kod serviranja koju mu nude poslužitelji. Nezgrapno trpa sebi u porcelanski tanjir neodmerene količine hladnih pihitija od fazana i suflea od guščije džigerice. Masna, proseda kosa visi mu do ramena, nepročešljana brada doseže do grudi. Oko vrata mu visi debeo zlatan lanac sa velikim, drvenim krstom na stomaku. Njegova pojava upadljivo odudara od luksuza i lepote razigranih dvorskih zvanica na plesnom parketu. Nikita dugo ne može da odvoji oči od čudne spodobе. Prvi put je na balu, na ovakvom aristokratskom skupu uopšte i sve ga ovde zadivljuje. Ordenje, epolette, frizure, nakit, parfemi i toalete, mnoštvo znanih i još više neznanih velikodostojnika, uključujući naravno i samog cara Nikolaja II i carica Aleksandru. Mračni duhovnik je sušta suprotnost celokupnom ambijentu, pa mladi oficir pomišlja da je možda u pitanju uljez, spodoba koja je tu greškom, ili kakvom zlom namerom: Kako to da ga niko nije primetio, sprečio da uđe? Ko je on i šta traži među ovom lepotom?

Natalija ge je takođe primetila. Ona je osmotrila svih hiljadu zvanica i znaće sutra, uz čaj, da preslišava prijateljice o detaljima: ko je kakvu haljinu i nakit nosio i ko se s kim očijukao. Sa blagim gađenjem prati pogledom monaha koji odnosi svoj prepuni tanjir u stranu, do zida. Ona ga dobro poznaje i svesna je otkud on ovde. Djedov se ponaša kao da papa nije ni primetio, ali i on ga je krajem oka vidi, i on ga lično poznaje. Primećuje i zaprepašćen izraz i ukočeni pokret svog mladog ađutanta. Blagim pokretom lakta ga gurne da odvoji pogled od crne spodobе i pomeri se ka hrani.

Nedaleko od ćoška gde stoji crna spodoba prostire se desetak dugih stolova sa đakonjama. Tu su i veći, postavljeni astali za sedenje. Carska porodica po tradiciji na dvoru drži francuske kuvare i za ovakve prilike se zvanicama nude vrhunska predjela, jela i slatkiši. Trpeze su zatrpane specijalitetima kao što su prasetina sa renom, tovljeni petlovi, piroške, donska dugonosa kečiga u šampanjcu... Očekuje se da će zvanice, kako se prvi, plesni deo večeri primiće kraju, navaliti iz dvorane ovamo, ka stolovima sa hranom. Već počinju da se formiraju redovi ogladnelih plesača. Elegantni gosti nose svoje tanjire i srebrni escajg, a uslužni kelneri objašnjavaju šta koja činja sadrži i pomažu oko sipanja. Pošto su stavili u tanjir ono što će im utoliti prvu glad, gosti nalaze mesto gde će jesti. Za ovu priliku, mesta nisu obeležena, tako da svako bez protokola seda gde hoće, kako bi menjali mesta u toku večeri, družili se, ogovarali ili flertovali. Ako se gosti odluče za *Щи, боршч, расольник*, buljon od jarebica ili kornjače, ili za supu od rakova, ljubazni poslužitelji će im te supe i čorbe servirati za stolom gde sede. Vladimir Sergejevič i njegova pratnja šetaju među svim tim đakonijama i stavljaju u tanjire šta je ko hteo: za generala malo usoljene ribe i komad fazana sa ražnja, sa tartufima. Šljašteći, srebrni poslužavnici i činije prosto mame zvanice šarenilom i raznovrsnim ukusnim isparenjima.

Samoljukov se pomalo stidi tog raskoša, razmetljive aristokratije i užtogljene elegancije, ali ne može da se suzdrži. Ovakvu hranu nije nikad video, niti okusio. Sve je čudno, sveže, opojno i umetnički dekorisano. Do sada je živeo od toga što mu majka skuva, a ona uopšte nije bila ni preterano štedljiva, niti loša kuvarica. Ali ova jela! Trpa od svega, prvo u tanjir, a potom u usta. Ponuda je tolika da ni posle drugog, trećeg sipanja još nije uspeo da proba bar po malo od svega, a interesuje ga. Riba preko suflea, salata ispod mesa, predjela pored priloga –ne može da se zaustavi. Ispod oka Djedov vidi šta se događa i saoseća se sa mladim oficirom. Slično se i on osećao kada je pre mnogo decenija stupio u službu na dvoru, ali se u međuvremenu navikao i naučio da se kontroliše. Preko zalogaja, šapuće: 'Polako, mladiću, polako... smučiće Vam se!'

Pita ga i da li zna ko je duhovnik u kojeg je maločas zurio i onda objašnjava. 'Čuli ste sigurno za Raspućina?' Mladić, prepunih usta, klimnu glavom i razrogači oči. 'E, to je on! Odnedavno, glavna zvezda na dvoru. Ludi kaluđer Grigorij Raspućin iz neke zabite sibirске selendre sad nam ovde soli pamet, a ceo dvor se okreće oko njega! Mit kruži da poseduje natprirodne moći. Legenda počinje od bapskih naklapanja. Još kao klinac je tobože nekim svojim šestim čulom osetio i tačno identifikovao kradljivca oćevog konja. Sa osamnaest godina se zamonašio i pridružio zabranjenoj flagelantskoj verskoj sekti. Ženu i troje dece je navodno ostavio i kao hodoćasnik, otišao prvo u Grčku i Jerusalim, a potom nastavio da luta Sibirom.'

'Neverovatna prića! Pa kako je taj nikogović dospeo na ovako visoku poziciju na dvoru?' uspeva da proguta i zapita mladi ađutant.

'Na svom hodoćasničkom tumaranju po Sibiru Raspućin je doznao da je carev sin Aleksej bolestan od hemofilije i dovukao se u prestonicu. Od tada se predstavlja kao sveti ćovek sa isceliteljskim i vidovnjaćkim moćima. Carević Aleksej često ima krvarenja koja traju predugo i prete da mu ugroze život. Majka, Aleksandra Fjodorovna, je posvuda tražila lek za sina, obraćala se svima koji bi mogli pomoći. Preporučili su joj Raspućina i on, navodno, kroz molitve i vradžbine, pomoću pijavica i ćak nekakve hipnoze, uspeva da zaustavi ta krvarenja.'

'Aha! Sad razumem: pošto je pomogao careviću, zadužio je caricu i ona ga je uzela pod svoju zaštitu.'

'*Конечно!*' potvrđuje general. 'Vremenom, ljudi isposnik je zadobio i poverenje cara, koji ga je nedavno proglasio svetim ćovekom i prijateljem porodice Romanov!'

'Iako je Raspućin stekao ogromno poverenje carske porodice' prišla im je Natalija Rubajevna i uključila se poluglasom u ogovaranje. 'Ubrzo po dolasku u Sankt Peterburg je postao kontroverzna ličnost. Upleten je u političke borbe monarhista, revolucionara i drugih političkih snaga. Zna se i da vodi raskalašan i skandalozan lični život sa ženama petrogradskog visokog društva.'

'Viđen je u više navrata kako odlazi sa prostitutkama i opija se do ranih jutarnjih sati. Zovu ga ludi kaluđer ili opasni šarlatan, a svi ga se plaše i zaziru od njega.' naslađuje se Djedov, a mladi Nikita pomno sluša, dalje trpa specijalitete i guta sočne tračeve.

'Naravno da ga se svi plaše jer u svemu ima neprikosnovenu podršku cara i nepokolebljivu podršku carice.' pokriva rukom Natalija usta, dok šapuće i klima glavom prema Nikolaju II, koji prilazi stolu za posluživanje. 'Bio je optuživan od mnogih uglednih osoba za razna nedela, počev od neobuzdanig seksualnih navika...'

'Uključujući silovanje časnih sestara!' ubacuje general oštrim, kritičkim tonom. 'Ma da, ne pitajte! Zbog svega toga, petrogradska elita ga nikad nije prihvatila. Došao je u sukob i sa pravoslavnom crkvom!'

'Možeš misliti! Govori da se povezanost s Bogom može postići i kroz greh jer navodno,' podsmešljivim tonom u kreštavom šapatu i uz grimasu gađenja na licu, imitira general Raspućina. '„greh je sastavni deo ljudskog ponašanja, te se kroz priznanje greha i prihvatanje poniženja od ljudi, pridobija božija milost.“ Kakve budalaštine!' sad se već pomalo iznervirao Djedov pa završava.

'Eto, to ti je ludi monah, sad si čuo!'

Pridoše stolu na sredini sale gde su služena pića. Na sredini, okružena kitnjastim čiracima sa visokim, mirišljivim voskanim svećama, sija velika srebrna činija. Poslužitelji serviraju gostima punč, najnovije francusko piće koje je sticalo sve veću popularnost na dvoru. Recept za punč je u potpunosti odražavao stanje svesti ruske aristokratije. Ukus ruma evocirao je na ekstravagantnost i avanturizam, vino je dodavalo balans elegancijom i otmenošću, čaj je asocirao na tradicionalne korene i vrednosti, a šećer i limun bi punču dodali slatku svežinu.

'Ovo ti je, dragi Nikita Nikolajeviču, moj kovš!' Generalovo lice sija, a mladić u čudu gleda malo u svog pretpostavljenog, a malo u grandioznu činiju pred sobom. Mnogobrojne sveće i baklje balske dvorane višestruko se presijavaju u glatkim, spiralno zakrivljenim šarama na spoljnoj površini masivne činije. Nikitinu pažnju privlače oštri pogledi dve rafinirane glave raskošnog orla raširenih krila – simbola sa grba Garde kao i porodice Romanov – na rubu do vrha punčem napunjenog kovša. Poslužitelj, prepoznavši Djedova, od nekud vadi čašicu od srebra, repliku velikog kovša, zahvata punča iz činije i pruža je generalu. Nikita dobija isto piće, ali u kristalnoj čaši. Vladimir Sergejevič ponosno stoji ispred kovša i objašnjava.

'Ovo sam ja pre desetak godina naručio od *Fabergé*-a. Deset kila srebra ima u njemu! Pogledaj samo taj rad, vidi tog orla... A, ove male čaše,' pokazao je na onu koju drži u ruci, 'ovakvih ima dvadeset i njima se služimo samo car i nas nekolicina generala, da se zna ko je ko!' grohotom se nasmejao i ispio sladunjavu tečnost.

Djedov je popio punč na iskap i sâm zahvatio ponovo iz kovša, pa krenuo natrag, na mesto u sali odakle su do tada osmatrali događanja. Usput objašnjava mladom ađutantu da je večeras ovaj bal prva prilika da je njegov pukovski kovš prikazan širokoj javnosti. 'Do sada smo ga iznosili samo na našim pukovskim svečanostima.'

U tom trenutku se, međutim, i sveštenik Raspućin odnekud ponovo stvori. Prišavši kovšu, poče nerazumno, ali glasno da mumla, kao da izgovara nekakvu molitvu. Klima celim telom napred-nazad i povremeno pruža svoj veliki drveni krst prema činiji, praveći njime Hristov simbol u vazduhu. Vladimir Sergejevič, Nikita i još nekolicina gostiju zastadoše na čas, prekinuvši razgovore. Očekuju da vide šta će duhovnik da uradi. Pojedini se međusobno zgleđaju i naginju da tajnovitim šaptom prokomentarišu. Neka žena se u daljini zakikota. Ne obazirući se, Raspućin još glasnije i energičnije zapeva svoj zagonetni poj.

Primitivši neobično događanje oko pukovskog kovša i sâm car Nikolaj II pride – interesovalo ga je šta to radi njegov omiljeni mag. U ruci je držao svoju srebrnu čašicu i pijuckao punč. Kada je Raspućin primetio da je im se i car pridružio, naglo zaustavi metanije i monotonim glasom izdeklamova:

'U ime oca i sina i svetog duha,
svetim ovaj kovš ovaj blagosloveniii...
Božji dar sazdan od vaskolikog srebra svetoog...
Neka je blagosloven i dugovečan
svako ko iz njega srebrom pijee...
i da zauvek vlada blagougodna snaga njegovaaa...
koja proističe iz samog Boga,
stvoritelja svih stvariii...
kome je ovo srebro milo
i ovaj kovš srebrni mu je miooo...'

Prekrstio je kovš još tri puta svojim drvenim krstom i ponovio:

'...Neka zauvek vlada blagougodna snaga njegovaaa...
koja proističe iz samog Boga,
stvoritelja svih stvariii...
kome je ovo srebro milo
i ovaj kovš srebrni mu je miooo...
Za vjek i vjekov Amin'

Na sveštenikove poslednje reči svi koji ga čuše, kao što je običaj, triput se uz *Амин!* prekrstiše. Raspućin se u mestu okrete i brzim, sitnim koracima, kao da su mu noge svezane na kratko, otcupka u dno dvorane. Izgubi se iz vida brzo i misteriozno, kao što se i pojavio. Car se smeši i sa odobravanjem u pokretu glave, gleda za duhovnikom. Djedov zuri u svoju specijalnu čašicu i, skoro neprimetno, klima odrično. Ađutant, kao i svi ostali oko njega, potpuno zbunjeno posmatra.

'Šta bi ovo, gosn generale?' pita Nikita tiho, da ga car ne čuje, dok sa generalom odlazi u stranu.

'Kažem ti ludi pop, ništa drugo. Prevarant!' a pošto se dovoljno udaljiše nastavi. 'Smučkao je sad na brzinu tu lažnu molitvu i napravio nekakvu ujdurmu. Sutra će ceo dvor da prepričava šta je Raspućin rekao, da filozofiraju šta je mislio, ko je pio, ko nije pio, ko je blagosloven, a ko nije i druge takve budalaštine! Eto, to su nam napravile one dve, one su ga do carice dovele, one dve sestre.'

Veliki rat se ispotiha i polako, iz daljine prikradao gladnoj i nezadovoljnoj carevini. Sve je treštalo od demonstracija i nemira, a general Djedov je sedeo nervozan i zabrinut za večerom preko puta Natalije Rubajevne. Viljuškom je premeštao hranu s kraja na kraj tanjira, a kroz

glavu su mu vrvele neprijatne misli, svaka grđa od prethodne: Car je nesposoban i zato gubimo na svim frontovima... Znam to već godinama i ništa nisam preduzeo... Naš narod zaslužuje boljeg vladara i bolje uslove za postojanje... Ovaj dvor je skroz truo i nema mu spasa, a ovi što dolaze posle Romanovih, oni su vala još gori...

Zakašljao se naglo i silovito i osetio divlji bol u grudima. Žena ga je zabrinuto pogledala i čak se blago pridigla iz stolice. Pomislila je isprva da se zagrcnuo, ali glava Vladimira Sergejeviča je iznenadno klonula i on se sručio na pod, tik uz staklenu vitrinu. Refleksno je pokušao da ublaži pad, hvatajući se za damastni čaršav. Povukao je za sobom kristalnu čašu sa crnim vinom i porcelanske tanjire, pune boršča, kavijara i блинни. Poslednje što vidi, ležeći na boku, dok ga duša napušta, je iskrivljen odraz sopstvenog lika u krasotnom kovšu u vitrini. U zapušanim ušima bubnjaju mu poslednji damari i, pre nego što se ugasi, iz mraka u koji odlazi čuje:

'Уже были смерти... и вот они сейчас!'

Natalija Rubajevna je vrisnula i, kao što se obično u takvim trenucima spontane misli utrkuju koja će prva sevnuti kroz iznenađenu svest, prvo zažalila za rasparenim servisom i ubrljanim persijskim tepihom, a zatim i za očigledno na licu mesta preminulim suprugom.

Kovš nije spadao u privatni posed generala Djedova, jer je plaćen iz pukovske kase, pa Natalija Rubajevna nije mogla da ga zadrži. Protiv svoje volje i teška srca odrekla se tih desetak kilograma srebra, koje bi veoma rado, ubrzo po smrti Vladimira Sergejeviča, pretvorila u novce. Njima bi rado kupila sebi nešto dakako korisnije od tog поливочное устройство! Uplakanog pogleda ispratila je Gardiste koji su već sledećeg dana preneli mahagoni kovčeg iz njene kuće u kancelariju puka Kavaljer-Garde.

Kako loše vesti putuju sporije od tračeva, Nikita Nikolajevič Semjonov tog jutra još nije čuo vest, ali čim je video Gardiste kako unose kovčeg, ađutant tada već pokojnog generala Djedova, shvatio je šta se tragično desilo. Šta beše brbljao onaj ludi Raspućin? Je li beše ono njegovo kletva, ili sreća za one koji piju srebrom iz srebra? Otvorio je kovčeg i napravio službenu belešku o sadržaju i preuzimanju. Sutradan mu je tu belešku parafirao novi komandant Kavaljer-Gardijskog puka, Grof Ševčenko. Bio je iz ugledne, stoletne petrogradske porodice. Punačak i oniži general, zaljubljen u svoju uniformu, urednu bradu i uštirkane košulje, voleo je da češlja tanku kosu sa razdeljkom na sredini, noću je uteže uz glavu svilenom maramom za spavanje, a ujutru frizuru lepí šećernom vodicom. General-major Feliks Josipovič Ševčenko nije mogao znati da će taj kovš u narednim decenijama mnoge živote odneti, a druge spasti.

Nastavljajući pukovsku tradiciju, svaka zgodna prilika je korišćena da se puk počasti, napije iz čuvene posude. Punč je polako izlazio iz mode; komplikovan je i skup, dugo traje da se napravi, a još duže da se čovek napije. Punč je postepeno zamenila votka. Vojnici slabijeg karaktera i dugih, brzih prstiju imali su tako sve veći broj prilika za krađu. Sa godinama službe Nikita je dobijao i druge zadatke, oslabila je kontrola i broj čašica se postepeno smanjivao, približno po jedna na godinu. Pred samu Oktobarsku revoluciju njihov broj se već prepолоvio. Crvenkasti kovčeg, optočen srebrom sa postavom od bordo svile, davno se izgubio u brojnim seljakanjima po podrumima, Garderobama, pukovskim skladištima i privatnim ostavama. Kovš, na par mesta blago ulubljen, pomalo izgreban i iskrivljen, poslužio je kao uzor za još nekoliko sličnih koje je *Fabergé*, za teške zlatnike, napravio za druge dvorske bogataše. U papirima msje Fabergé-a stoji zapisano da je izradio i prodao još sedam velikih srebrnih kovševa. Ni jedan međutim nije bio tako grandiozan, tako skup, a po najmanje tako slavan kao onaj prvi, izrađen za generala Djedova.

... Aukcija ...

London, maj 2000.

Sedimo u četvrtom redu u Sali XVI, Momir i ja. On je u svom crkvenom i mrtvenom odelu koje znam još iz Beča. Ja sam pobjegao sa posla na pauzu za ručak, obučen *business casual* tako da me je pomalo stid od ovog ugladenog sveta koji polako puni salu. U predvorju je, u vitrinama, izloženo mnoštvo božanstvenih stvari. Male halogenke svuda, sve se cakli od plemenitih metala i živih, ruskih boja. Centralno mesto u prostranom izložbenom holu, prema ulazu u salu XVI zauzima, naravno, njegov kovš, za ovu priliku nazvan "Dyedov Kovsh (Fabergé)". Zaštićen velikom staklenom kockom, na visokom postolju kočoperi se kovš na crvenom plišu, blista pod brojnim spotovima, strpljivo čeka novog vlasnika, da mu svojom aristokratskom lepotom pomogne da izmašta novu priču.

Aukciona sala je prostrana, elegantna i visoka, dužine tridesetak i širine dvadeset metara sa crnim, udobnim stolicama levo i desno od prolaza, po deset sa svake strane, poređanim u više od dvadeset redova, kao u bioskopu. U dnu sale je velika uzdignuta bina, levo i desno monitori, kao televizori. Na sredini bine stoji visoki mahagoni pult sa mikrofonom, za aukcionara.

'Lot number 234. Izuzetno privlačan Fabergé kovš za punč, vino i druga pića, zapremina oko šest litara, 9875 grama sterling srebra, iz 1902, skulptura carskog dvoglavog orla sa strane i graviran pukovski grb na dnu, početna cena sedamdeset hiljada funti. Da li neko nudi sedamdeset pet?' Dženet, kraj kompjutera, maše rukom.

'Imamo ponudu sa interneta' Lukas je vidi i nastavlja 'da li ovde neko daje osamdeset? U sali?'

Moj prijatelj ne može da se pomeri, samo skoro neprimetno drhti. Bulji u Lukasa i čeka da padne čekić. Ja se osvrćem u trenutku, da vidim kako se jedna lopatica, broj osamnaest, vrlo diskretno diže u dnu svečane sale, preko stotina glava. Čovek stoji kraj ulaza, naslonjen na ragastov širokih vrata, onižeg je rasta, ali sportski razvijen. Oko trideset pet godina, procenjujem, crn i tamne je puti, sa crnim RayBan naočarima i izraženim jagodicama. Vidim da mu na ruci koja nemarno drži lopaticu nedostaje mali prst. Crno lister odelo i masivna zlatna kajla preko sive svilene košulje, debeli zlatni Rolex sat.

'Osamdeset hiljada *to the gentleman in the back, number eighteen*' kaže mrtav hladan Lukas i nastavlja 'daje li neko devedeset?'

Ne gledam u njega. Okrenut sam prema sali i čekam ko će da nadlicitira mafijaša. Nedaleko od nas, među brojnom publikom sedi mali debeljuškasti čovečuljak, kao da je klon Nikite Hruščova. Rolex se i dalje smeška, Hruščov razmišlja. Čije li oni pare troše? Broj osamnaest garant zastupa nekog novopečenog tajkuna. A Hruščov? Da li je iz muzeja u Kremlju? Iz Ermitaža? Internet se ne oglašava, telefoni ćute. Hruščov se odlučuje i ubacuje se u igru, podiže broj trideset četiri Umesto lopatice, Rolex odmah podiže raširenu šaku, a Lukas potvrđuje:

'*Hundred and fifteen thousand!*' i odmah pita za sto dvadeset, što Hruščov sada brzo, ali stidljivo prihvata. Izgleda da su u igri ostala još samo ova dva igrača. Sitna buranija je otpala! Po svoj prilici, državni muzej protiv oligarha – bar to meni tako izgleda...